

STORTINGET

Innst. 43 S

(2017–2018)

Innstilling til Stortinget
fra familie- og kulturkomiteen

Dokument 8:19 S (2017–2018)

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken, Freddy André Øvstegård og Karin Andersen om å sikre et trygt og stabilt barnevern uten profitt

---

Til Stortinget

1. Sammendrag

I representantforslaget vises det til at barnevernets oppgave er å sikre de mest sårbare i samfunnet. Verdens Gang (VG) har i en serie artikler i september 2017 avdekket en rekke eksempler på at millioner av kroner strømmer ut av norsk barnevern og går til å bygge formue for noen få, i stedet for at pengene brukes i sin helhet til å skape trygghet for barna.

Forslagsstillerne påpeker at de samlede kjøpene fra stat og kommune av barnevernstjenester utgjorde i 2016 2,9 mrd. kroner – en økning på 24 pst. fra 2013, ifølge VG (7. september 2017). Halvparten av de 20 selskapene som hadde høyest inntekter i fjor, eies av fem store konsern med en samlet omsetning på totalt 3,2 mrd. kroner. Det utgjør rundt to tredjedeler av den totale omsetningen i bransjen ifølge regnskapene til alle selskaper som ifølge Brønnøysundregistrene driver innen barnevern. Fire av konsernene kontrolleres av utenlandske investerings-oppkjøpsfond, skriver VG.

Følgende forslag fremmes:

«1. Stortinget ber regjeringen fremme forslag til endringer av lovverket for barnevern for å sikre at offentlige tilskudd kommer barnevernsbarna til

gode, og at disse pengene ikke går til profitt for private barnevernsaktører.

2. Stortinget ber regjeringen styrke ideelle virksomheter som yter barnevernstjenester gjennom at anbudskonkurranse avvikles og erstattes av kompetanse- og kvalitetsbaserte kontrakter som utvidet egenregi eller andre langsiktige og stabile kontraktsformer, og at ideelle aktører får fortrinnsrett framfor kommersielle aktører.
3. Stortinget ber regjeringen sikre at aktører som mottar offentlige tilskudd for drift av barnevernstiltak, skal ha lønns-, arbeids- og pensjonsvilkår på linje med dem som gjelder i offentlige tiltak.»

2. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Masud Gharahkhani, Kari Henriksen og Anette Trettebergstuen, fra Høyre, Marianne Haukland, Tage Pettersen og lederen Tone Wilhelmsen Trøen, fra Fremskrittspartiet, Silje Hjemdal og Morten Wold, fra Senterpartiet, Åslaug Sem-Jacobsen, fra Sosialistisk Venstreparti, Freddy André Øvstegård, fra Venstre, Terje Breivik, og fra Kristelig Folkeparti, Geir Jørgen Bekkevold, viser til representantforslaget, og støtter forslagsstillerne i at beskyttelse av utsatte barn er et av fellesskapets viktigste oppdrag. Disse barna må møtes med et tilbud preget av stabilitet, forutsigbarhet, faglighet og trygghet. Komiteen vil understreke at barns krav om beskyttelse mot vold, overgrep og omsorgssvikt er rettighetsfestet i Barnekonvensjonen § 19. Komiteen mener barnevern er en av de viktigste tjenestene vi har for å trygge utsatte barn.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til barnevernsreformen som ble vedtatt i juni 2017 i Stortinget. Den skal bidra til at barnevernet kan gi bedre hjelp der barna bor. Flere barn og familier skal få rett hjelp til rett tid, ved å styrke kommunenes muligheter til forebygging og tidlig innsats. Kommunene skal også gis økt ansvar og større frihet til å velge hvilke tiltak de mener er best for barna.

Komiteen viser til at forslagsstillerne fremmer tre forslag i saken. Et forslag hvor en ønsker endringer i lovverket som gjør at private barnevernsaktører ikke kan ta ut overskudd av sin drift. Et forslag som omhandler å gi ideelle virksomheter fortrinnsrett ved kontraktsinn-gåelser fremfor kommersielle aktører. Og et forslag som skal sikre at aktører som drifter barnevernstiltak for det offentliges regning skal ha like lønns-, arbeids- og pensjonsvilkår som i det offentlige.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til statsrådets svarbrev til komiteen datert 13. november 2017, hvor det fremgår at både kommunalt og statlig barnevern over flere år har benyttet private aktører til å utføre ulike oppgaver. Flertallet merker seg også at Barne- og likestillingsdepartementet, i brev til Bufdir av 20. oktober 2017, understreker at kommunene ikke kan delegere eller legge oppgaver som innebærer utøvelse av offentlig myndighet til private aktører. I brevet gir også departementet en nærmere beskrivelse av hvordan kommunene kan la seg bistå av private aktører ved utførelse av oppgaver som innebærer utøvelse av offentlig myndighet, og flertallet merker seg at departementet understreker at kommunen må sikre at den har nødvendig kontroll med at oppdraget utføres i samsvar med lov- og regelverk.

Et annet flertall, komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, viser til at styrking av barnevernet har vært en prioritet for regjeringspartiene, Venstre og Kristelig Folkeparti de siste årene. Ved utgangen av 2016 var det 19 pst. flere stillinger i det kommunale barnevernet, en økning på 932 stillinger fra 2013. Dette flertallet er glad for at veksten i stillinger har bidratt til blant annet færre barn per saksbehandler og færre fristbrudd, og at regjeringen fortsetter denne satsingen. Dette flertallet er også fornøyd med at regjeringen denne høsten varsler en egen kompetansestrategi for det kommunale barnevernet, fulgt av foreslåtte bevilgninger over statsbudsjettet for 2018, for å øke kvaliteten i tjenestene. Dette flertallet mener det er viktig å gjøre det kommunale barnevernet rustet og i stand til å trygge utsatte barn. Dette flertallet viser videre til

at private aktører er viktige bidragsyttere i barnevernet, og at mange av disse har levert gode tjenester til det offentlige gjennom flere år som har bidratt både til økt kvalitet og til mangfold i tilbudet. Samtidig finnes det utfordringer og risiko ved bruk av private som både staten og kommunen skal være oppmerksomme på. Dette flertallet viser til at det er enhver kommunes administrative og politiske ledelse som har det øverste ansvaret for at kommunen ivaretar deres oppgaver på barnevernsområdet. Som en understreking av dette gjorde statsråd Horne, i brev av 20. oktober 2017, nærmere rede for kommunenes adgang til å bruke private på barnevernsområdet. Dette flertallet er tilfreds med at departementet har klargjort rammene for bruken av private og praksis ved kjøp av statlige barnevernstiltak.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener barnevernet har for knapt med ressurser. Blant annet viser Fellesorganisasjonens barnevernundersøkelse fra 2015 at nesten 80 pst. av de ansatte i kommunalt barnevern opplever at for stor arbeidsmengde hindrer dem i å gjøre en god nok jobb. Dette er bekymringsfullt og disse medlemmer mener derfor det er spesielt viktig at alle midler går til å hjelpe barna og ikke til profitt for kommersielle selskaper som driver barnevernstjenester.

Private aktørers rammevilkår

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, deler departementets oppfatning om at tjenester som utføres av private for det offentliges regning skal leveres effektivt og med riktig kvalitet. Flertallet er derfor tilfreds med at regjeringen, i proposisjonen om barnevernsreformen (Prop. 73 L (2016–2017)), varsler at rammevilkårene for bruk av private aktører i barnevernet vil bli nærmere vurdert, med hovedvekt på fosterhjemsområdet. Formålet er å skape rammevilkår som ivaretar barna og familienes rettssikkerhet, og som gir det offentlige nødvendig kontroll med kostnadene og innholdet i tilbudet. Flertallet registrerer at tydeligere rammer for private aktører skal være på plass før den nye ansvarsdelingen med økt kommunalt ansvar i barnevernet trer i kraft.

Flertallet viser til at statsråden i sitt svarbrev til komiteen mener det er lite hensiktsmessig å lovfeste et krav om at private aktører skal ha lønns-, arbeids- og pensjonsvilkår på linje med dem som gjelder i det offentlige. Det vil blant annet medføre at pensjonsavtalen mellom Fagforbundet og Virke som de fleste ideelle organisasjoner innen barnevern har, må reforhandles. Frelsesarmeen, som har tjenestepensjon for sine ansatte, måtte også ha endret sin pensjonsordning. Flertallet

av norske sysselsatte jobber i privat sektor, hvor innskuddspensjon er den vanligste formen for tjenestepensjon. I Norge er det tradisjonelt partene i arbeidslivet som avtaler lønns- og arbeidsvilkår, og ikke staten. Flertallet deler disse synspunktene.

Flertallet deler ikke forslagsstillernes syn på at private aktører som leverer barnevernstjenester basert på kontrakt med og kontroll fra det offentlige, ikke skal kunne gå med driftsoverskudd. Flertallet påpeker at de private aktørene ikke mottar tilskudd, men at både Bufetat og kommuner kjøper tjenester fra private aktører. Flertallet viser til at den privatdrevne delen av barnevernet er preget av konsolidering, der det er fire større og erfarne aktører som dominerer: Aberia, Team Olivia, Aleris Ungplan og Human Care. Ifølge arbeidsgiverorganisasjonen NHO Service og Handel tok ingen av disse aktørene ut utbytte i 2015, men reinvesterte overskuddet i selskapene. Flertallet viser til at selskapet som er underlagt aksjeloven har krav om transparens i økonomiske forhold. Flertallet deler statsrådets mening om at det som utgangspunkt ikke er et problem at kommersielle aktører har en rimelig avkastning på sine investeringer og et rimelig vederlag for sin arbeidsinnsats, når de lever tjenester det offentlige har behov for. Forutsatt at kvaliteten og innholdet i tjenestetilbudet, og rettssikkerheten til barn og familier blir ivaretatt på en god måte. Flertallet mener likevel det er viktig å påse at det offentlige ikke betaler mer enn nødvendig for tjenester som det offentlige kjøper av private, og er glade for statsrådets tydelige signal om at det er behov for å se nærmere på rammene for bruken av private aktører.

Flertallet mener dette er et tydelig signal fra regjeringen om at regjeringen ønsker å sikre at private aktører brukes på en måte som er i tråd med barnas beste og som bidrar til effektiv ressursbruk.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti understreker at forutsetningen for et sterkt velferdssamfunn er at befolkningen har tillit til forvaltningen av fellesskapets midler. Når folk opplever at private eiere urimelig beriker seg på fellesskapets midler svekker det skatteviljen. En slik utvikling ønsker ikke disse medlemmer. Samfunnet skal ha tillit til at fellesskapets midler forvaltes på en forsvarlig måte. Disse medlemmer deler forslagsstillernes syn på at kommersielle private aktører må hindres i å ta ut verdier av skattefinansiert velferd gjennom sosial dumping, utbytter, dårlige arbeidsvilkår for de ansatte eller mangelfulle tjenester.

Disse medlemmer vil hegne om prinsippet om at fellesskapets midler skal gå til fellesskapets oppgaver. Formålet med velferdstjenestene våre er å sikre at alle som trenger det får tilgang til grunnleggende velferd,

også de som ikke har råd eller de som ikke «lønner» seg. Formålet til en kommersiell bedrift er derimot å gå med størst mulig overskudd. Disse to målene virker fort mot hverandre. Velferden vår er ikke til for å tjene penger, den er til for å tjene folk.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til endringer av lovverket for barnevern for å sikre at offentlige tilskudd kommer barnevernsbarna til gode og ikke går til profitt for kommersielle barnevernsaktører.»

Ideelle aktørers rammevilkår

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at regjeringen og samarbeidspartiene er enige om at ideelle virksomheter er viktige leverandører av barnevernstjenester og at disse aktørene har høy kompetanse og et stort engasjement.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet mener regjeringen de siste årene har styrket de ideelle aktørenes muligheter ved først å utlyse institusjonsplasser i et skjermet anbud for de ideelle i 2015, med et større antall garanterte plasser enn tidligere, samt at de ideelle også deltok i den åpne konkurransen om de resterende plassene. Omtrent 40 pst. av de private institusjonstiltakene leveres i dag av ideelle aktører.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener at ideelle aktører er et viktig supplement til det offentlige tilbudet, og ønsker å styrke de ideelles stilling. Å sette fornuftige rammer for kommersielle selskaper vil derfor også bidra til et større mangfold med ideelle aktører.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet peker på at det er barns behov for forebygging, hjelp, bistand, omsorg, oppfølging og behandling som er de primære oppgavene til barnevernet. Barn skal få hjelp til rett tid og barnets stemme skal høres før det fattes beslutninger. Disse medlemmer er av den oppfatning at barnevernet skal være et offentlig ansvar og at ideelle aktører skal benyttes framfor kommersielle.

Disse medlemmer viser til at regjeringen innen flere tjenesteområder har åpnet opp for en generell kommersialisering der pengene i mindre grad kommer tilbake til fellesskapet og brukerne, og der bl.a. store, internasjonale selskaper henter profitt ut av landet. Arbeiderpartiet er i mot en slik utvikling.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen styrke kvalitet i og omfanget av det offentlige barnevernet, samtidig med at bruken av kommersielle private aktører bygges ned og ideelle aktører får fortrinnsrett framfor kommersielle aktører.»

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til anbudsregimet i barnevernet og at dette ikke er tilpasset en tjeneste skapt for å gi stabilitet, forutsigbarhet, faglighet og trygghet for utsatte barn. Tvert imot viser det seg at anbudsregimet setter pris i førersetet i stedet for kvalitet. Ideelle aktører taper ofte i konkurransen med kommersielle. Derfor understreker disse medlemmer behovet for å endre anbudsregimet slik at langsiktighet og kvalitet blir viktigst. Disse medlemmer viser til ESAs svar om at det er tillatt etter EØS-regelverket å forbeholde konkurranse for ideelle aktører.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen styrke ideelle virksomheter som yter barnevernstjenester gjennom at anbudskonkurranser avvikles og erstattes av kompetanse- og kvalitetsbaserte kontrakter som utvidet egenregi eller andre langsiktige og stabile kontraktsformer, og at ideelle aktører får fortrinnsrett framfor kommersielle aktører.»

Private aktørers lønns-, arbeids- og pensjonsvilkår

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, deler statsrådets syn, ref. brev av 13. november 2017 til komiteen, om at det er lite hensiktsmessig å lovfeste et krav om at ansatte hos private aktører skal ha lønns-, arbeids- og pensjonsvilkår på linje med dem som jobber i det offentlige, slik forslagsstillerne ønsker. Som statsråden fremholder i sitt svarbrev vil dette blant annet medføre at pensjonsavtalen mellom Fagforbundet og Virke, som de fleste ideelle organisasjoner i barnevern har, må reforhandles. Frelsesarmeen, som har tjenestepensjon for sine ansatte, måtte også ha endret sin pensjonsordning. Med hensyn til pensjon, vil det med andre ord medføre store endringer og reforhandlinger om en følger forslagsstillerne, da den vanligste formen for tjenestepensjon i privat sektor, er innskuddspensjon. Flertallet mener videre at det fortsatt bør være partene i arbeidslivet som avtaler lønns- og arbeidsvilkår, og ikke staten, og at dette også bør gjelde i barnevernet, og støtter derfor ikke forslaget.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti mener det er behov for å styrke de ideelle aktørernes konkurransevilkår og ønsker derfor en vurdering av hvordan private aktører kan likestilles med hensyn til lønns-, arbeids- og pensjonsvilkår.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere hvordan det kan sikres at aktører som drifter barnevernstjenester for det offentlige, har lønns-, arbeids- og pensjonsvilkår på linje med det som gjelder i offentlige virksomheter.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet vil peke på at kontraktsklausulene som statsråden viser til i sitt svarbrev ikke er en garanti for likestilte lønns- og arbeidsvilkår for ansatte i private og offentlige institusjoner. Flere kommuner har tatt i bruk «Skiens-/Oslo-modellen» ved anbudsutlysning, der man stiller krav til at lønns- og pensjonsvilkår skal være tilsvarende vanlige lønns- og arbeidsforhold, noe som også ILO konvensjon nr. 94 slår fast. Det finnes redskaper for å samordne dette bedre, dersom det er politisk vilje til å ta dem i bruk. Disse medlemmer er derfor uenig med statsrådets vurdering om at dette er lite hensiktsmessig.

Disse medlemmer viser til at det er mulig å utforme anbudsklausuler som sikrer likeverdige lønns- og arbeidsforhold og fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen ta i bruk anbudsklausuler som sikrer likeverdige lønns-, pensjons- og arbeidsforhold når det inngås kontrakter med kommersielle aktører i barnevernet.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti vil vise til at kommersielle selskap må tjene penger ved enten å øke inntektene, eller ved å kutte utgiftene. I velferden er inntektene i stort grad bestemt på forhånd, og den eneste måten å øke inntektene på er ved å kutte i kostnader. Det meste av utgifter i velferden er betaling av ansatte. Dermed er det mest å hente ved å spare på bemanning, lønn og pensjon.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti mener at gode og forutsigbare lønns- og arbeidsvilkår for ansatte er nødvendige for å ivareta høy kvalitet på barnevernstilbudet, slik at barna skal få den omsorgen og tryggheten de trenger. Når det offentlige betaler private aktører for å levere en tjeneste, må også det offentlige stå fritt til å stille krav til hvordan disse pengene brukes.

På bakgrunn av dette fremmer komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at aktører som mottar offentlige tilskudd for drift av barnevernstiltak,

skal ha lønns-, arbeids- og pensjonsvilkår på linje med de som gjelder i offentlige tiltak.»

2.1 Utredning og kunnskapsinnhenting

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, merker seg også at regjeringen de siste årene har sett behov for å innhente mer kunnskap om bruken av private aktører i statlig og kommunalt barnevern, fordi denne bruken har endret seg over tid. I forbindelse med arbeidet med barnevernsreformen bestilte departementet i 2015 og 2016 derfor flere utredninger om bruken av private i barnevernet. Flertallet registrerer at statsråden trekker frem at det er behov for å se nærmere på rammene for bruken av private aktører og justere praksis ved kjøp av statlige barnevernstiltak, til tross for grepene som er gjort av BLD og Bufdir, for å klargjøre rammene for bruken av private.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, deler regjeringens oppfatning av at vi må være sikre på at private aktører brukes på en måte som er i tråd med barnas beste og bidrar til effektiv ressursbruk.

Komiteen viser til forslaget fremmet under finanskomiteens behandling av Dokument 8:128 S (2014–2015). I dette forslaget ble regjeringen anmodet om å sette ned et offentlig utvalg som kartlegger pengestrømmer i offentlig finansierte velferdstjenester, for å sikre at offentlige midler i størst mulig grad går til produksjon av faktisk velferd. Komiteen mener det er behov for en slik kartlegging av offentlige pengestrømmer, og vil derfor fremme følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sette ned et offentlig utvalg som skal kartlegge pengestrømmer i offentlig finansierte velferdstjenester, herunder handel mellom nærstående, bruk av skatteparadis, tynnkapitalisering og utbytte. Utvalget skal foreslå løsninger som kan sørge for at offentlige midler i størst mulig grad går til produksjon av faktisk velferd, og hvordan uønsket skattetilpasning i selskap som i all hovedsak er finansiert av offentlige midler, kan hindres.»

3. Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen fremme forslag til endringer av lovverket for barnevern for å sikre at offentlige tilskudd kommer barnevernsbarna til gode og ikke går til profitt for kommersielle barnevernsaktører.

Forslag fra Arbeiderpartiet:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen styrke kvalitet i og omfanget av det offentlige barnevernet, samtidig med at bruken av kommersielle private aktører bygges ned og ideelle aktører får fortrinnsrett framfor kommersielle aktører.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen ta i bruk anbuds klausuler som sikrer likeverdige lønns-, pensjons- og arbeidsforhold når det inngås kontrakter med kommersielle aktører i barnevernet.

Forslag fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen styrke ideelle virksomheter som yter barnevernstjenester gjennom at anbuds konkurranser avvikles og erstattes av kompetanse- og kvalitetsbaserte kontrakter som utvidet egenregi eller andre langsiktige og stabile kontraktsformer, og at ideelle aktører får fortrinnsrett framfor kommersielle aktører.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen sikre at aktører som mottar offentlige tilskudd for drift av barnevernstiltak, skal ha lønns-, arbeids- og pensjonsvilkår på linje med de som gjelder i offentlige tiltak.

4. Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rå Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

I.

Stortinget ber regjeringen vurdere hvordan det kan sikres at aktører som mottar offentlige tilskudd for drift av barnevernstjenester, har lønns-, arbeids- og pensjonsvilkår på linje med det som gjelder i offentlige virksomheter.

II.

Stortinget ber regjeringen sette ned et offentlig utvalg som skal kartlegge pengestrømmer i offentlig finansierte velferdstjenester, herunder handel mellom nærstående, bruk av skatteparadis, tynnkapitalisering og utbytte. Utvalget skal foreslå løsninger som kan sørge for at offentlige midler i størst mulig grad går til produksjon av faktisk velferd, og hvordan uønsket skattetilpasning i selskap som i all hovedsak er finansiert av offentlige midler, kan hindres.

III.

Dokument 8:19 S (2017–2018) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken,

Freddy André Øvstegård og Karin Andersen om å sikre et trygt og stabilt barnevern uten profitt – vedtas ikke.

Oslo, i familie- og kulturkomiteen, den 7. desember 2017

Tone Wilhelmsen Trøen

leder og ordfører

Vedlegg**Brev fra Barne- og likestillingsdepartementet v/statsråd Solveig Horne til familie- og kulturkomiteen, datert 13. november 2017****Svar på dokument nr. 8:19S (2017-2018) - Representantforslag om å sikre et trygt og stabilt barnevern uten profitt**

Jeg viser til forslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken, Freddy André Øvstegård og Karin Andersen om å sikre et trygt og stabilt barnevern uten profitt. Forslaget ble 2. november oversendt Barne- og likestillingsdepartementet for vurdering.

Rammene for bruk av private aktører i barnevernet

Både kommunalt og statlig barnevern har over flere år benyttet private aktører til å utføre ulike oppgaver. Brukt på riktig måte, bidrar private aktører til et tilbud med bedre kvalitet og lavere kostnader, sammenlignet med en situasjon med kun offentlige aktører. Det avgjørende for regjeringen er at barn og unge får den hjelpen de trenger. Private aktører bidrar til dette og har over mange år vært en viktig del av barnevernets arbeid.

Departementet har i brev av 20. oktober 2017 til Bufdir gjort nærmere rede for kommunenes adgang til å bruke private på barnevernsområdet. I brevet understreker departementet at kommunene ikke kan delegerer eller legge oppgaver som innebærer utøvelse av offentlig myndighet til private aktører. Dette er i samsvar med tidligere uttalelser fra departementet. Videre gir departementet i brevet en relativt detaljert beskrivelse av hva dette innebærer. Departementet gir også en nærmere beskrivelse av hvordan kommunene kan la seg bistå av private aktører ved utførelse av oppgaver som innebærer utøvelse av offentlig myndighet. Departementet understreker blant annet at kommunen må sikre at den har nødvendig kontroll med at oppdraget utføres i samsvar med lov- og regelverk. Det er også en grunnleggende forutsetning at all bistand fra private skjer innenfor faglig forsvarlige rammer. Dette innebærer blant annet at ikke bare barnevernstjenesten, men også private aktører som bistår kommunen, må ha den kompetansen og de faglige kvalifikasjonene som er nødvendige for at kommunen kan ivareta sine lovpålagte oppgaver på en forsvarlig måte.

Departementet understreker i brevet at det ikke alltid vil være praktisk mulig for kommunen å ha den formen for styring og kontroll som er en forutsetning for lovlig å kunne benytte private til å bistå seg til å utføre oppgaver etter barnevernloven. I slike tilfeller kan barnevernstjenesten ikke la seg bistå av private aktører, innenfor områder som innebærer utøvelse av offentlig myndighet.

Jeg mener at det som utgangspunkt ikke er et problem at kommersielle aktører har en rimelig avkastning på sine investeringer og et rimelig vederlag for sin arbeidsinnsats, når de leverer tjenester det offentlige har behov for. Vi skal imidlertid ikke betale¹ mer for tjenester og tiltak enn nødvendig. Tjenestene skal leveres effektivt og med riktig kvalitet. De høye fortjenestene vi ser hos noen av aktørene tilsier at det kan være behov for å se nærmere på hvordan markedet er innrettet. I proposisjonen om barnevernsreformen (Prop. 73 L (2016–2017)) varslet jeg at rammevilkårene for bruk av private aktører i barnevernet vil vurderes nærmere, med hovedvekt på fosterhjemområdet. Formålet er å skape rammevilkår som ivaretar barna og familienes rettssikkerhet, og som gir det offentlige nødvendig kontroll med kostnadene og innholdet i tilbudet. Det legges i proposisjonen til grunn at tydeligere rammer for private aktører skal være på plass før den nye ansvarsdelingen med økt kommunalt ansvar i barnevernet trer i kraft.

Utviklingen av rammevilkårene for private aktører i barnevernet er et omfattende arbeid. Barn som gruppe er sårbare tjenestemottakere og barn i barnevernet har i tillegg som oftest ikke foresatte som ivaretar deres interesser eller behov. Barnevernet bør derfor innrettes slik at offentlige og private aktører, som beslutter og handler på barnas vegne, har insentiver og mulighet til å fatte beslutninger som sammenfaller med barnas behov.

Det er i tillegg ofte utfordrende å måle kvaliteten på og effekten av tiltak og tjenester i barnevernet, og det er stor grad av skjønnsutøvelse i tjenesten. Dermed er det vanskelig å sørge for at alle involverte har tilstrekkelig og lik informasjon om barnets behov og utvikling. Slike informasjonsskjevheter gjør det utfordrende å treffe gode beslutninger, og gjør det krevende å foreta kontroll med tjenestene. Dette understreker behovet for et system der alle aktørene har riktige insentiver. Målet er at rammene for barnevernet generelt, og i denne sammenheng rammevilkårene for bruken av private aktører, skal utformes for å ta hensyn til disse særtrekkene ved barnevernet, og så godt som mulig bidra til at gode beslutninger treffes på vegne av barna.

1. Det vises i representantenes forslag til 'offentlige tilskudd' til private aktører i barnevernet. Ingen private aktører mottar i dag tilskudd fra Bufetat til drift av barnevernstiltak. Både Bufetat og kommuner kjøper imidlertid tjenester fra private aktører. Jeg legger til grunn at representantenes forslag er ment å omfatte slike former for økonomiske transaksjoner.

Bufetats praksis for kjøp av barnevernstiltak

For Bufetat har kjøp gjennom anbud vist seg hensiktsmessig, også under den forrige regjeringen. Gjennom anbudskonkurranse kan Bufetat stille krav, sammenligne aktører og oppnå ønsket kvalitet til en hensiktsmessig pris. Dette bidrar til at Bufetat kan ha et godt og differensiert tilbud og en effektiv bruk av barnevernets og samfunnets ressurser. I fastsettingen av løpetiden på kontrakten vil hensynet til forutsigbarhet og stabilitet for barna ligge til grunn og vurderes mot hensynet til at vi til enhver tid ønsker å utfordre leverandørene til å levere god kvalitet til riktig pris. Dette er vurderinger jeg mener Bufetat bør gjøre, som kjenner behovene best.

Tjenester kjøpt av private aktører, skal være forsvarlige, ha god kvalitet og riktig pris. I Bufetats konkurranser stilles det absolutte krav til kvalitet, og det legges vekt på tilleggsmomenter som bemanningsfaktor og kompetanse, i tillegg til pris. Private institusjoner er underlagt de samme kvalitetskravene som statlige institusjoner, dels ved at de er godkjent i henhold til godkjenningsforskriften¹, som blant annet stiller krav om at institusjonen drives i samsvar med kvalitetsforskriften², og dels gjennom spesifikke kvalitetskrav som fremkommer av kontrakten. I tillegg må leverandørene ved inngåelse av avtaler levere en oversikt over forventede kostnader. I de nye rammeavtalene som Bufetat i 2016 inngikk med leverandører av institusjonsplasser er kvalitetskravene og innholdet i tjenestene tydeligere definert. Det er videre etablert rutiner for oppfølging av den enkelte plassering som grunnlag for å vurdere både hva som leveres til det enkelte barn, og at betalingen er i tråd med leveransen.

Alle kontrakter Bufetat har med private leverandører inneholder en kontraktsklausul om krav til lønns- og arbeidsvilkår. Leverandører må dokumentere skatte- og avgiftsinnbetaling, lønns- og arbeidsvilkår og kompetanse hos ansatte. Kravet gjelder for alle leverandører og underleverandører som direkte medvirker til å oppfylle kontrakten, og innebærer at de skal ha lønns- og arbeidsvilkår som følger av de gjeldende landsomfattende tariffavtalene for bransjen.

Jeg mener det er lite hensiktsmessig å lovfeste et krav om at private aktører skal ha lønns-, arbeids- og pensjonsvilkår på linje med dem som gjelder i det offentlige. Det vil blant annet medføre at pensjonsavtalen mellom Fagforbundet og Virke som de fleste ideelle organisasjoner innen barnevern har må reforhandles. Frelsesarmeen, som har tjenestepensjon for sine ansatte, måtte også ha endret sin pensjonsordning Flertal-

let av norske sysselsatte jobber i privat sektor, hvor innskuddspensjon er den vanligste formen for tjenestepensjon. I Norge er det tradisjonelt partene i arbeidslivet som avtaler lønns- og arbeidsvilkår, og ikke staten. Jeg mener at dette også bør gjelde i barnevernet.

På fosterhjemsområdet har vi fått på plass nye avtaler som har gitt staten og kommunene bedre kontroll over innholdet i og utgiftene til den enkelte fosterhjems plassering. Dette har ført til at tjenestene er bedre tilpasset barnets behov og at prisene i større grad er i samsvar med de tiltak barnet faktisk får. Pris per oppholdsdag i fosterhjem tilknyttet private leverandører gikk fra 2014 til 2016 ned med 8,7 prosent.

Ideelle aktørers rammevilkår i barnevernet

De ideelle aktørene har høy kompetanse og et stort engasjement, og er viktige samarbeidspartnere. Vi trenger et mangfold av gode tiltak, slik at vi kan tilby riktige tilbud tilpasset behovet til det enkelte barn. Mange ideelle virksomheter har lang erfaring innenfor barnevernet, og har gode muligheter for å stille sterkt i en konkurranse med kommersielle aktører. I 2015 inngikk regjeringen også en samarbeidsavtale med ideelle leverandører om leveranser av helse- og sosialtjenester. Denne avtalen innebærer at de enkelte tjenestesektorene i staten skal videreutvikle kvalitetskravene innenfor sine sektorer. Oppfølging av avtalen skjer blant annet gjennom en tiltaksplan for å bedre de ideelle tjenesteleverandørenes rammebetingelser. KS er også part i den utvidede samarbeidsavtalen. Jeg mener dette bidrar til å styrke de ideelle, også innen barnevernet.

Den 13. november 2014 fattet Stortinget anmodningsvedtak nr. 15 og 16. I vedtak 16 ba Stortinget regjeringen "når nytt felles anbud på kjøp av faste barnevernsplasser blir utlyst, om å legge til grunn at kontraktene gjøres langsiktig/løpende, med jevnlig kontraktsoppfølging og gjensidig oppsigelsesmulighet som ivaretar barnas behov for langsiktighet". I vedtak 15 satte Stortinget som en forutsetning for et felles anbud at det var avklart en løsning for de ideelle aktørenes historiske pensjonsforpliktelser, som følge av tidligere krav for å få levere barnevernstjenester.

Ideelles historiske pensjonsforpliktelser er et omfattende område, som også berører andre helse- og sosialtjenester. Regjeringen satte derfor ned et ekspertutvalg som utredet det faglige grunnlaget for en eventuell dekning.³ Regjeringen har på bakgrunn av ekspertutvalgets anbefalinger sendt på høring et forslag om å etablere en ordning med årlige tilskudd til dekning av ideelles historiske pensjonskostnader knyttet til offentlig tjenestepensjonsordning. Ordningen foreslås å tre i kraft fra 2018, jf. Prop. 1 S (2017–2018) for Helse- og omsorgs-

1. Forskrift om godkjenning av private og kommunale institusjoner som skal benyttes for barn som plasseres utenfor hjemmet med hjemmel i barnevernloven av 27. oktober 2003 nr. 1283.
2. Forskrift om krav til kvalitet og internkontroll i barneverninstitusjoner av 10. juni 2008 nr. 580.

3. Utvalget leverte sin utredning den 15. august 2016 (NOU 2016:12).

departementet. Tilskuddet skal dekke kostnader som oppstår i fremtiden, og som skyldes at de ansatte tidligere har opparbeidet rettigheter til et garantert pensjonsnivå.

I påvente av utredningen av en kompensasjonsordning, og i tråd med anmodningsvedtakene, ble det i 2015 utlyst et skjermet anbud for de ideelle, med et større antall garanterte plasser enn tidligere. De ideelle deltok også i den åpne konkurransen om de resterende plassene. Kontraktene har fire års løpetid, til 1. kvartal 2020, med mulighet for inntil to års forlengelse. I dag blir omtrent 40 prosent av de private institusjonstiltakene levert av ideelle aktører.

Avslutning

Bruken av private aktører i statlig og kommunalt barnevern har endret seg over tid og medfører potensielle utfordringer, slik forslagsstillerne også er inne på. Dette har medført at departementet de siste årene har sett behov for å innhente mer kunnskap om denne tematikken. I forbindelse med arbeidet med barnevernsreformen bestilte departementet i 2015 og 2016 derfor flere utredninger om bruken av private i barnevernet.

Til tross for grepene som er gjort av departementet og Bufdir, for å klargjøre rammene for bruken av private og justere praksis ved kjøp av statlige barnevernstiltak, er det behov for å se nærmere på rammene for bruken av private aktører. Vi må være sikre på at private aktører brukes på en måte som er i tråd med barnas beste og bidrar til effektiv ressursbruk. Jeg ønsker ikke å forskuttere utfallet av departementets videre arbeid på dette området. Det er viktig at det ikke fattes beslutninger som kan ha stor betydning for markedet og dermed for tilbudet til barna, uten at eventuelle endringer er godt utredet. Jeg ønsker imidlertid velkommen en diskusjon om hvordan kommuner, staten og private aktører sammen kan jobbe for at tilbudet til barn og unge i barnevernet blir best mulig, og hvordan vi får mest mulig ut av midlene vi bevilger til barnevernet.

